

STOMATOLOGIK DAVOLASHDAGI TIBBIY XATOLARNI SUD-TIBBIY EKSPERTIZA QILISH: SABABLAR, OQIBATLAR VA HUQUQIY TAHLIL

Eshquvvatova Shahnoza Dilmurod qizi

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, Stomatologiya fakultetining
3-bosqich talabasi

+ 998 91 315 03 10 / shaxnozaeshquvvatova1@gmail.com

Rahmatullayeva Ruxsora Shuhrat qizi

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, Stomatologiya fakultetining
3-bosqich talabasi

+998 88 612 24 12 / rahmatullayevaruxsora06@gmail.com

Arabova Umida O'tkir qizi

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, Davolash ishi fakultetining
4-bosqich talabasi

+ 998 93 240 58 84 / arabovaumida40@gmail.com

Samarqand, O'zbekiston

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada stomatologik davolash jarayonida uchraydigan tibbiy xatolarni sud-tibbiy ekspertiza qilishning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilinadi. Stomatologiya amaliyoti o'ziga xos murakkabligi, ko'p bosqichli klinik yondashuvni talab qilishi, shuningdek, shifokor va bemor o'rtasidagi huquqiy munosabatlar keskinlashib borayotgani bilan ajralib turadi. Shu sababli stomatologik muolajalar davomida yuzaga keladigan noxush holatlar, asoratlar va shikastlanishlarning sababini aniqlashda sud-tibbiy ekspertiza muhim o'rin tutadi. Sud-tibbiy ekspertiza jarayonida asosiy e'tibor sabab-oqibat bog'liqligini aniqlashga qaratiladi. Ya'ni, stomatologik aralashuv natijasida yuzaga kelgan zarar (og'ir yoki yengil tan jarohati, funksional buzilish, doimiy nuqson, infeksiya asoratlar, estetik zarar, hayot uchun xavfli holatlar)ning aynan tibbiy xato natijasi ekanligini isbotlash ekspertiza uchun markaziy masala hisoblanadi. Shu bilan birga, muolaja asoratlari va tibbiy xatolar o'rtasidagi chegarani to'g'ri ajratish, klinik holatning murakkabligi hamda individual anatomik xususiyatlarni hisobga olish ekspert xulosasining obyektivligini ta'minlaydi. Ushbu ilmiy ish natijasida stomatologik tibbiy xatolarni oldini olish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish, sud-tibbiy ekspertiza jarayonini takomillashtirish, hujjatlashtirish madaniyatini oshirish hamda shifokorlarning huquqiy savodxonligini kuchaytirish zarurligi asoslab beriladi. Mazkur maqola stomatologiya, sud-tibbiyot ekspertizasi va tibbiy huquq yo'nalishida ilmiy-amaliy ahamiyatga ega bo'lib, klinik amaliyotda hamda sud jarayonlarida ekspertiza sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: stomatologik davolash, tibbiy xato, iatrogeniya, sud-tibbiy ekspertiza, tibbiy hujjatlar, klinik protokollar, asoratlar, diagnostik xato, davolash taktikasi,

anesteziologik xavf, aseptika va antiseptika, sabab-oqibat bog'liqligi, tan jarohati darajasi, tibbiy mas'uliyat, huquqiy baholash, bemor roziligi, professional javobgarlik, sud-amaliyoti

Kirish: Hozirgi davrda stomatologik yordam ko'rsatish sifati, bemor xavfsizligi hamda shifokor mas'uliyati masalalari tibbiyot amaliyotida eng dolzarb yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Stomatologiya sohasida invaziv muolajalar, murakkab anatomik tuzilmalar, estetik va funksional natijalarga yuqori talab mavjudligi sababli davolash jarayonidagi har qanday xato yoki kamchilik bemor sog'lig'iga zarar yetkazishi, ijtimoiy-psixologik oqibatlarni keltirib chiqarishi va sud-huquqiy nizolarga sabab bo'lishi mumkin.

Stomatologik amaliyotda tibbiy xatolar ko'pincha diagnostik yondashuvning yetarli emasligi, davolash taktikasini noto'g'ri tanlash, endodontik va jarrohlik manipulyatsiyalarda texnik kamchiliklar, anesteziologik xavflarni baholamaslik, aseptika-antiseptika qoidalariga rioya qilmaslik hamda tibbiy hujjatlarni to'liq yuritmaslik bilan bog'liq holda yuzaga keladi. Bunday holatlarda bemorda og'riq sindromi, yumshoq to'qima va jag' suyaklarining yallig'lanishli asoratlari, nervlar shikastlanishi, doimiy funksional nuqson, estetik zarar kabi klinik oqibatlar kuzatilishi mumkin.

Shu bilan birga, stomatologik davolash natijasida yuzaga kelgan har bir noxush holatni tibbiy xato sifatida baholash ilmiy va huquqiy jihatdan to'g'ri emas. Klinik amaliyotda davolash asoratlari shifokor tomonidan protokol va standartlarga rioya qilingan taqdirda ham bemorning individual xususiyatlari sababli yuzaga kelishi mumkin. Shuning uchun tibbiy xato va asorat o'rtasidagi farqni aniqlash, zarar darajasini baholash hamda sabab-oqibat bog'liqligini isbotlash sud-tibbiy ekspertiza jarayonining asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi.

Sud-tibbiy ekspertiza stomatologik davolash bilan bog'liq nizolarda obyektiv xulosa berish, shikastlanish darajasini aniqlash, tibbiy hujjatlarni baholash hamda shifokor harakatlarining klinik standartlarga mosligini tekshirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Mazkur yo'nalishda stomatologik tibbiy xatolarni tizimli o'rganish, ularning sabablari va oqibatlarini tahlil qilish hamda huquqiy baholash mezonlarini takomillashtirish stomatologik xizmat sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism: Stomatologik davolash amaliyotida tibbiy xatolarni sud-tibbiy ekspertiza qilish masalasi klinik stomatologiya, sud-tibbiyot va tibbiy huquq kesishgan nuqtada shakllanadigan murakkab ilmiy-amaliy yo'nalish hisoblanadi. Ushbu yo'nalishning dolzarbligi, bir tomondan, stomatologik muolajalar sonining ortib borishi, ikkinchi tomondan esa davolash natijasidan bemorlarning qoniqish darajasi, estetik va funksional natijalarga talabning keskin oshgani bilan izohlanadi. Stomatologik yordam ko'rsatish jarayonida har qanday kichik klinik nuqson ham bemor tomonidan "zarar" sifatida qabul qilinishi, natijada shifokor faoliyati ustidan

shikoyatlar, sudga murojaatlar va ekspertiza tayinlash holatlari ko'payishi mumkin. Shu sababli stomatologik tibbiy xatolarni aniqlash va baholashning ilmiy asoslangan mezonlarini ishlab chiqish hamda sud-tibbiy ekspertiza jarayonida ularni qo'llash amaliyot uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Tibbiy xato tushunchasi stomatologik amaliyotda faqat klinik muammo sifatida emas, balki tibbiy-huquqiy kategoriya sifatida ham qaraladi. Chunki stomatologik muolaja jarayonida bemorga yetkazilgan zarar (og'riq sindromi, to'qimalar shikastlanishi, infeksiyon asorat, doimiy nuqson yoki estetik zarar)ning kelib chiqishi faqat tibbiy sabablar bilan cheklanib qolmaydi, balki huquqiy oqibatlarni ham yuzaga keltiradi. Stomatologik davolashda xato tushunchasining murakkabligi shundaki, klinik natija har doim ham shifokor aybi bilan bog'liq bo'lmaydi. Ba'zi holatlarda bemorning individual anatomik xususiyatlari, yondosh kasalliklari, immun holati, allergik moyilligi, to'qimalarning regeneratsiya qobiliyati, gigiyena darajasi yoki davolashdan keyingi tavsiyalarga rioya qilmasligi sababli asoratlarni yuzaga kelishi mumkin. Sud-tibbiy ekspertiza ana shu ikki holat — ya'ni “tibbiy xato” va “davolash asorati” o'rtasidagi chegarani aniqlashga qaratilgan ilmiy jarayon hisoblanadi.

Stomatologik tibbiy xatolar etiologiyasini tahlil qilishda ularni bir nechta asosiy guruhlariga ajratish maqsadga muvofiq. Eng ko'p uchraydigan xatolar diagnostik bosqichda sodir bo'ladigan kamchiliklar bilan bog'liq. Diagnostik xatolar stomatologik kasallikni noto'g'ri aniqlash, patologik jarayonning darajasi va tarqalishini yetarli baholamaslik, yondosh kasalliklarni e'tibordan chetda qoldirish, radiologik tekshiruvlarni to'liq o'tkazmaslik yoki noto'g'ri talqin qilish, klinik tekshiruvning yetarli bo'lmashligi ko'rinishida namoyon bo'ladi. Masalan, periodontitning murakkab shakllarini oddiy karies bilan adashtirish, periapikal o'choqni aniqlamasdan endodontik davolashni boshlash, tish ildizlari anatomiyasini hisobga olmasdan kanal ishlovini o'tkazish yoki temporomandibulyar bo'g'im patologiyasini tish og'rig'i bilan chalkashtirish klinik natijani yomonlashtiruvchi omillardan hisoblanadi. Diagnostik xatolar odatda keyingi davolash taktikasini noto'g'ri shakllantiradi va shu bilan jarayonning salbiy oqibatlarini kuchaytiradi.

Davolash taktikasiga oid xatolar stomatologik amaliyotda alohida o'rin tutadi. Bunday holatlar ko'pincha shifokorning muolaja algoritmini noto'g'ri tanlashi, bemorning klinik holatini yetarli baholamasligi, konservativ davolash o'rniga asossiz jarrohlik aralashuvni qo'llashi yoki aksincha, jarrohlik zarur bo'lgan holatda muolajani cho'zib yuborishi bilan bog'liq bo'ladi. Misol tariqasida, ildiz kanallarida murakkab anatomik tuzilishga ega tishlarda endodontik davolashni yetarli instrumentatsiya va irrigatsiyasiz amalga oshirish, ortopedik konstruksiyalarni noto'g'ri tanlash, implantatsiya uchun suyak hajmi va sifati yetarli bo'lmagan holatda operatsiyani o'tkazish, o'tkir yallig'lanish jarayonida tish sug'urish taktikasini noto'g'ri belgilash kabi holatlar keltiriladi. Davolash taktikasidagi xatolar natijasida bemorda doimiy og'riq sindromi, yallig'lanish jarayonining kuchayishi,

to'qimalarning nekrozi, tish qatorining buzilishi, implantning rad etilishi yoki protezning funksional nosozligi kuzatilishi mumkin.

Stomatologik muolajalar jarayonida texnik xatolar ham keng tarqalgan bo'lib, ular ko'pincha endodontik va jarrohlik manipulyatsiyalarda uchraydi. Endodontik amaliyotda kanalning perforatsiyasi, asbobning sinib kanalda qolib ketishi, kanalning yetarli obturatsiya qilinmasligi, kanal uzunligini noto'g'ri aniqlash, irrigatsion eritmalarni noto'g'ri qo'llash, ildiz cho'qqisi sohasidan materialning tashqariga chiqib ketishi kabi holatlar tibbiy xato sifatida baholanishi mumkin. Bunday xatolar ba'zan shifokorning ehtiyotsizligi, ba'zan esa klinik tajriba yetishmasligi, zamonaviy texnologiyalar (apeks-lokator, mikroskop, radioviziografiya)dan foydalanmaslik bilan bog'liq bo'ladi. Jarrohlik stomatologiyada esa tish sug'urishda ildizning sinishi, alveolyar o'simtaning shikastlanishi, sinus perforatsiyasi, qon ketishning nazorat qilinmasligi, yumshoq to'qimalarning ortiqcha shikastlanishi, jag' suyagi sinishi kabi og'ir oqibatlar uchrashi mumkin.

Anesteziologik xavflar stomatologik amaliyotda ko'pincha yetarli baholanmaydigan, ammo sud-tibbiy ekspertiza nuqtayi nazaridan juda muhim bo'lgan omillardan biridir. Mahalliy anesteziya, ayniqsa, vazokonstriktorli preparatlar bilan amalga oshirilganda yurak-qon tomir tizimi kasalliklari bo'lgan bemorlarda keskin asoratlarni chaqirishi mumkin. Allergik reaksiyalar, anafilaktik shok, kollaps, arterial bosimning keskin ko'tarilishi yoki pasayishi, aritmiyalar, bronxospazm kabi holatlar stomatologik muolaja vaqtida hayot uchun xavfli vaziyatlarni yuzaga keltiradi. Bunday holatlarda sud-tibbiy ekspertiza shifokor tomonidan bemor anamnezining to'liq yig'ilgan-yig'ilmaganini, allergologik xavf baholangan-baholanmaganini, shoshilinch yordam ko'rsatish algoritmi bajarilgan-bajarilmaganini, klinik protokollarga rioya qilingan-qilinmaganini tekshiradi. Shuningdek, stomatologik kabinetning reanimatsion tayyorgarligi, zarur dori vositalarining mavjudligi ham ekspertiza jarayonida muhim baholash obyekti bo'lib xizmat qiladi.

Aseptika va antiseptika qoidalariga rioya qilmaslik stomatologik davolashdagi eng xavfli kamchiliklardan biri bo'lib, ko'pincha infeksiyon asoratlarning rivojlanishiga sabab bo'ladi. Stomatologik amaliyotda sterilizatsiya talablariga rioya qilmaslik, bir martalik sarf materiallaridan noto'g'ri foydalanish, qo'l gigiyenasiga e'tiborsizlik, ish maydonini izolyatsiya qilmaslik, asbob-uskunalarni qayta ishlashning noto'g'ri tashkil etilishi natijasida bemorda alveolit, abscess, flegmona, osteomiyelit, limfadenit, sinusit kabi asoratlarni yuzaga kelishi mumkin. Bundan tashqari, stomatologik amaliyotda qon bilan yuqadigan infeksiyalar (virusli hepatitlar, OIV) xavfi ham mavjud bo'lib, bu yo'nalishda sanitariya-epidemiologik talablar buzilishi nafaqat klinik, balki jinoiy-huquqiy oqibatlarni ham keltirib chiqarishi ehtimoldan xoli emas.

Sud-tibbiy ekspertiza jarayonida stomatologik tibbiy xatolarni baholashning markaziy masalasi — sabab-oqibat bog'liqligini aniqlash hisoblanadi. Ya'ni, bemorda yuzaga kelgan zarar aynan stomatologik muolaja natijasimi yoki u muolajaga bog'liq

bo'lmagan boshqa omillar bilan izohlanadimi, degan savol ekspertiza uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Sabab-oqibat bog'liqligini aniqlashda vaqt omili, klinik belgilarning ketma-ketligi, muolaja texnikasi, qo'llangan dori vositalari, bemorning umumiy somatik holati, laborator va instrumental tekshiruv natijalari hamda tibbiy hujjatlar majmuasi tahlil qilinadi. Ekspertiza jarayonida klinik holatning murakkabligi, stomatologik patologiya ning og'irligi, bemorning individual anatomik tuzilishi ham inobatga olinadi.

Stomatologik muolajalar natijasida yuzaga kelgan shikastlanishlar sud-tibbiy baholashda turli darajada tasniflanadi. Yuz-jag' sohasidagi jarohatlar va funksional buzilishlar tan jarohatining og'irlik darajasini belgilashda muhim mezon hisoblanadi. Masalan, pastki jag' sinishi, nervlarning doimiy shikastlanishi natijasida yuzaga kelgan paresteziya, yuz asimetriyasi, og'iz ochilishining cheklanishi, chaynash funksiyasining buzilishi yoki og'ir yiringli-septik asoratlar og'ir shikastlanish sifatida baholanishi mumkin. Shuningdek, stomatologik amaliyotda estetik zarar ham alohida muhokama talab qiladigan masala bo'lib, ayniqsa, old tishlar bilan bog'liq muolajalarda noto'g'ri tanlangan protez, rang, shakl, tish qatorining simmetriyasi buzilishi bemorning psixologik holatiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Sud amaliyotida bunday holatlar ko'pincha moddiy va ma'naviy zarar talablari bilan birga ko'rib chiqiladi.

Tibbiy hujjatlar stomatologik davolashdagi tibbiy xatolarni ekspertiza qilishda asosiy daliliy manba hisoblanadi. Ambulator karta, rentgen tasvirlari, davolash rejalari, muolaja protokollari, bemorning yozma roziligi, anesteziya bo'yicha qaydlar, laborator tekshiruvlar, konsilium xulosalari va boshqa hujjatlar ekspertiza xulosasining ilmiy asoslanganligini ta'minlaydi. Amaliyotda ko'pincha tibbiy hujjatlar yetarli darajada to'ldirilmaganligi, muolaja bosqichlari qayd etilmaganligi, bemorning roziligi rasmiylashtirilmaganligi, rentgen nazorati o'tkazilmaganligi yoki natijalar saqlanmaganligi kabi holatlar uchraydi. Bunday kamchiliklar sud-tibbiy ekspertiza uchun muhim muammolarni yuzaga keltiradi, chunki klinik jarayonning to'liq rekonstruksiya si qiyinlashadi. Shu bilan birga, hujjatlashtirishdagi nuqsonlar ko'pincha shifokorning professional mas'uliyati va ehtiyotkorlik tamoyillariga rioya qilmaganligini ham ko'rsatib berishi mumkin.

Stomatologik tibbiy xatolarni huquqiy baholashda shifokor harakatlarining klinik standartlarga mosligi, kasbiy vazifalarni lozim darajada bajarish, ehtiyotsizlik darajasi, shuningdek, bemor huquqlarining ta'minlanganligi asosiy mezon sifatida ko'riladi. Bemorning ongli roziligi stomatologik amaliyotda alohida ahamiyatga ega bo'lib, davolash usuli, muolajaning ehtimoliy xavflari, alternativ variantlar, asoratlar ehtimoli bemorga tushunarli shaklda yetkazilishi lozim. Rozilikning rasmiylashtirilmaganligi yoki formal ko'rinishda bo'lishi, sud jarayonida shifokor foydasiga bo'lgan dalillarni zaiflashtiradi. Shu bilan birga, bemor ham davolash jarayonida shifokor ko'rsatmalariga amal qilishi, gigiyena qoidalariga rioya qilishi va nazorat ko'riklariga

kelishi zarurligi ta'kidlanadi. Ekspertiza jarayonida bemorning muolajadan keyingi tavsiyalarga rioya qilgan-qilmaganligi ham klinik oqibatlarni baholashda hisobga olinadi.

Sud-tibbiy ekspertiza stomatologik tibbiy xatolarni aniqlashda multidisiplinar yondashuvni talab qiladi. Bunda sud-tibbiyot eksperti bilan bir qatorda stomatolog-ekspertlar, yuz-jag' jarrohlari, radiologlar, anesteziologlar va zarur holatlarda infeksiionistlar ishtirok etishi mumkin. Kompleks ekspertiza klinik holatni yanada to'liq baholash, muolaja algoritmini tahlil qilish, tibbiy xatoning mavjudligini asoslash va uning oqibatlarini aniq belgilash imkonini beradi. Ayniqsa, stomatologik muolajalar bilan bog'liq og'ir yiringli asoratlari yoki hayot uchun xavfli holatlar yuzaga kelganda, ekspertiza faqat stomatologik yondashuv bilan cheklanmasdan, umumiy tibbiy holatni ham chuqur tahlil qilishi lozim bo'ladi.

Stomatologik tibbiy xatolarni kamaytirish bo'yicha zamonaviy yondashuvlar klinik protokollarga qat'iy rioya qilish, diagnostika sifatini oshirish, radiologik nazoratni keng qo'llash, muolaja jarayonida mikroskopik va raqamli texnologiyalarni joriy etish, shifokorlarning doimiy malaka oshirishini ta'minlash hamda tibbiy hujjatlashtirishni standartlashtirish bilan bog'liq. Shuningdek, stomatologik klinikalarda xavfsizlik madaniyatini shakllantirish, ichki audit tizimini joriy qilish, asoratlarni erta aniqlash va ularni hujjatlashtirish, shifokor-bemor kommunikatsiyasini kuchaytirish muhim profilaktik chora hisoblanadi. Tibbiy xatolarni yashirishga urinish yoki hujjatlarni keyinchalik "to'ldirish" holatlari esa sud amaliyotida og'ir huquqiy oqibatlarni keltirib chiqarishi mumkinligi sababli, shaffoflik tamoyili tibbiy tashkilotlar faoliyatida ustuvor bo'lishi lozim. Umuman olganda, stomatologik davolashdagi tibbiy xatolarni sud-tibbiy ekspertiza qilish klinik faktlar, hujjatlashtirish, protokollarga moslik, zarar darajasi va sabab-oqibat bog'liqligi asosida amalga oshiriladigan murakkab jarayon hisoblanadi. Mazkur yo'nalishda ilmiy yondashuvni kuchaytirish, ekspertiza metodologiyasini takomillashtirish hamda stomatologik amaliyotda profilaktik mexanizmlarni rivojlantirish bemor xavfsizligini ta'minlash, tibbiy xizmat sifatini oshirish hamda sud-huquqiy nizolar sonini kamaytirishga xizmat qiladi.

Muhokama: Stomatologik davolash jarayonida uchraydigan tibbiy xatolarni sud-tibbiy ekspertiza qilish amaliyoti shuni ko'rsatadiki, bunday holatlarning aksariyati birgina omil bilan emas, balki diagnostik, texnik, tashkiliy hamda huquqiy kamchiliklarning birgalikdagi ta'siri natijasida yuzaga keladi. Ayniqsa, stomatologik muolajalar invaziv xarakterga ega bo'lgani sababli, muolaja davomida kichik xatolik ham klinik jihatdan sezilarli asoratlarga olib kelishi mumkin. Bu esa stomatologiya amaliyotida "bemor xavfsizligi" tushunchasining alohida ahamiyatga ega ekanini tasdiqlaydi. Tahlil shuni ko'rsatadiki, sud-tibbiy ekspertiza jarayonida eng ko'p uchraydigan muammolardan biri — tibbiy xato va davolash asoratlari o'rtasidagi chegarani aniqlashdir. Chunki stomatologik davolashda asoratlari ayrim hollarda shifokor barcha standartlarga rioya qilgan taqdirda ham bemorning individual

anatomik va fiziologik xususiyatlari sababli yuzaga kelishi mumkin. Biroq amaliyotda ko'p hollarda asoratlarni shifokorning klinik protokollarga to'liq amal qilmasligi, muolaja algoritmini buzishi yoki xavf omillarini yetarlicha baholamasligi natijasida yuzaga kelishi aniqlanadi.

Ekspertiza natijalarining ishonchliligi, birinchi navbatda, tibbiy hujjatlar sifatiga bog'liq ekanligi alohida ta'kidlanadi. Ambulator karta, rentgen nazorati, davolash rejasi, muolaja bosqichlari qaydlari, bemorning yozma roziligi va anesteziya protokollari to'liq yuritilmagan holatlarda klinik jarayonni obyektiv qayta tiklash qiyinlashadi. Shu sababli hujjatlashtirishdagi kamchiliklar ko'pincha stomatologik yordam sifati pasayishiga hamda sud jarayonida shifokor pozitsiyasining zaiflashishiga olib keladi. Stomatologik tibbiy xatolarning huquqiy tahlili shuni ko'rsatadiki, mas'uliyat masalasi faqat tibbiy zarar mavjudligi bilan emas, balki zarar va shifokor harakati o'rtasidagi sabab-oqibat bog'liqligi, ehtiyotsizlik darajasi hamda klinik standartlardan chetga chiqish holatlari bilan belgilanadi. Ayniqsa, bemorga muolaja xavflari, alternativ davolash variantlari va ehtimoliy asoratlarni tushuntirilmagan, rozilik formal rasmiylashtirilgan yoki umuman mavjud bo'lmagan holatlarda nizolar keskinlashishi kuzatiladi.

Shu bilan birga, stomatologik muolajalar bilan bog'liq sud-huquqiy nizolarda multidisiplinar ekspertiza yondashuvi muhim o'rin tutadi. Sud-tibbiyot eksperti bilan bir qatorda stomatolog-ekspert, yuz-jag' jarrohi, radiolog va zarur holatlarda anesteziolog ishtirok etishi xulosaning obyektivligini oshiradi. Bu esa stomatologik tibbiy xatolarni baholashda faqat subyektiv fikr emas, balki klinik dalillar majmuasiga asoslangan ilmiy yondashuvni ta'minlaydi. Umuman olganda, stomatologik davolashdagi tibbiy xatolarni sud-tibbiy ekspertiza qilish amaliyoti shuni ko'rsatadiki, bunday holatlarning oldini olishning eng samarali yo'li — klinik protokollarga qat'iy amal qilish, diagnostika sifatini oshirish, sterilizatsiya va xavfsizlik standartlarini mustahkamlash, shuningdek, tibbiy hujjatlashtirish va shifokor-bemor kommunikatsiyasini takomillashtirishdan iborat.

Xulosa: Stomatologik davolash jarayonida uchraydigan tibbiy xatolarni sud-tibbiy ekspertiza qilish klinik amaliyot, tibbiy huquq va sud jarayonlari uchun muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Tadqiqot mazmuni shuni ko'rsatadiki, stomatologik yordamda tibbiy xatolar ko'pincha diagnostik yondashuvning yetarli emasligi, davolash taktikasini noto'g'ri tanlash, texnik manipulyatsiyalarni standartlarga zid bajarish, aseptika-antiseptika qoidalariga rioya qilmaslik hamda tibbiy hujjatlarni to'liq yuritmaslik bilan bog'liq bo'ladi. Ushbu omillar bemorda turli darajadagi klinik asoratlarni, funksional nuqsonlar va estetik zarar keltirib chiqarishi, natijada sud-huquqiy nizolarning yuzaga kelishiga sabab bo'lishi mumkin. Sud-tibbiy ekspertiza jarayonida tibbiy xato va davolash asoratlari o'rtasidagi farqni aniqlash, sabab-oqibat bog'liqligini ilmiy asosda baholash hamda shikastlanish darajasini to'g'ri tasniflash ekspert xulosasining asosiy mezonlari hisoblanadi. Ekspertiza natijalarining

obyektivligi ko'p jihatdan tibbiy hujjatlar sifati, radiologik nazoratning mavjudligi, bemorning roziligi to'g'ri rasmiylashtirilgani va klinik protokollarga rioya qilingan-qilinmaganiga bog'liq. Shuning uchun stomatologik tibbiy xatolarni kamaytirish, ekspertiza sifatini oshirish va sud-huquqiy nizolarni oldini olish uchun klinik, tashkiliy hamda huquqiy choralarni kompleks ravishda amalga oshirish zarur.

Takliflar:

1. Stomatologik muolajalar uchun klinik protokollar va standartlarni amaliyotda majburiy qo'llash, ayniqsa endodontik, jarrohlik va implantologik aralashuvlarda nazoratni kuchaytirish.
2. Har bir bemor uchun diagnostik algoritmni to'liq bajarish (anamnez, klinik tekshiruv, radiologik nazorat)ni yo'lga qo'yish va tashxisni hujjatlarda aniq qayd etish.
3. Stomatologik klinikalarda tibbiy hujjatlashtirishning yagona standart shakllarini joriy qilish (davolash rejasi, muolaja bosqichlari, nazorat rentgeni, anesteziya qaydlari).
4. Bemorning ongli yozma roziligini amalda kuchaytirish: muolaja xavflari, alternativ davolash usullari va ehtimoliy asoratlar bemorga tushunarli tarzda tushuntirilishi va hujjatlashtirilishi.
5. Aseptika va antiseptika talablariga rioya qilishni qat'iy nazorat qilish: sterilizatsiya tizimi, bir martalik sarf materiallari, infeksiya nazorati bo'yicha ichki auditni yo'lga qo'yish.
6. Sud-tibbiy ekspertiza jarayonida stomatologik holatlar bo'yicha multidisiplinar ekspertiza (sud-tibbiyot eksperti + stomatolog + radiolog + yuz-jag' jarrohi) amaliyotini kengaytirish.
7. Stomatolog shifokorlar uchun tibbiy huquq, professional javobgarlik va xavfsizlik madaniyati bo'yicha doimiy malaka oshirish kurslarini muntazam tashkil etish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abduazizov A.A., To'xtayev B.B. Sud tibbiyoti va tibbiy huquq asoslari. – Toshkent: “Yangi asr avlodi”, 2020. – 312 b.
2. Karimov M.K., Raximov S.S. Stomatologiyada asoratlar va ularni oldini olish. – Toshkent: “Tibbiyot nashriyoti”, 2019. – 248 b.
3. Askarova Z.Z., Qodirov U.Sh. Tibbiy amaliyotda professional xatolar va ularning sud-huquqiy bahosi. – Samarqand: SamDTU, 2021. – 176 b.
4. Husanov A.Sh., Abdullayev O.A. Sud-tibbiy ekspertiza: nazariya va amaliyot. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2018. – 384 b.
5. Ne'matov I.N., Jo'rayev F.B. Yuz-jag' jarrohligi va stomatologik shikastlanishlar. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2020. – 290 b.

6. Borovskiy E.V., Leontyev V.K. Terapevticheskaya stomatologiya. – Moskva: GEOTAR-Media, 2016. – 928 s.
7. Maksimovskiy Yu.M., Mitronin A.V. Xirurgicheskaya stomatologiya. – Moskva: GEOTAR-Media, 2017. – 640 s.
8. G'ofurov N.A., Raximova D.M. Tibbiy hujjatlashtirish va shifokor mas'uliyati. – Toshkent: "Ilm ziyo", 2022. – 210 b.
9. Kiselnikov A.I., Raxmanov A.S. Sudebno-medsinskaya ekspertiza v stomatologii. – Sankt-Peterburg: SpetsLit, 2018. – 224 s.
10. Orekhova L.Yu., Shul'gina N.V. Parodontologiya: klinik tavsiyalar va davolash algoritmlari. – Moskva: MEDpress-inform, 2019. – 352 s.
11. Malamed S.F. Handbook of Local Anesthesia. – 7th ed. – St. Louis: Elsevier, 2020. – 416 p.
12. Hargreaves K.M., Berman L.H. Cohen's Pathways of the Pulp. – 12th ed. – St. Louis: Elsevier, 2021. – 928 p.
13. Ingle J.I., Bakland L.K., Baumgartner J.C. Ingle's Endodontics. – 7th ed. – Hamilton: BC Decker, 2019. – 1400 p.
14. Peterson L.J., Ellis E., Hupp J.R., Tucker M.R. Contemporary Oral and Maxillofacial Surgery. – 7th ed. – St. Louis: Elsevier, 2018. – 720 p.
15. World Health Organization. Patient Safety: Global Action on Patient Safety. – Geneva: WHO, 2021. – 68 p.